

Ferran VII “el cruel”: la repressió dels liberals a la Lleida dela Dècada Ominosa

---

Antonio Sánchez Carcelén (Universitat de Lleida)

Resumen/ Resum / Abstract

En este estudio se pretende analizar la represión efectuada por el gobierno absolutista de Fernando VII durante su segunda reinstauración, la historiográficamente llamada Década Ominosa, hacia los liberales a Lleida. Mientras que los realistas solicitaron premios y prerrogativas por los servicios prestados en defensa de la Religión y la Monarquía las autoridades absolutistas implantaron de nuevo la censura, prohibieron cualquier vestigio legislativo liberal, depuraron los antiguos funcionarios constitucionales, a los milicianos nacionales, a los miembros de la Junta Patriótica y a los políticos liberales en general. Por tanto, el indulto y el perdón general del año 1824 fue insuficiente, sobretodo en la medida que permitió represaliar de manera arbitraria a cualquier individuo relacionado con cualquier espacio de poder durante el Trienio Liberal. Finalmente cabe destacar la exoneración de los derechos civiles y los oficios que sufrieron figuras liberales tan relevantes como los escribanos Marià Hostalrich o Francesc Xavier Soldevila.

En aquest estudi es pretén analitzar la repressió efectuada pel govern absolutista de Ferran VII durant la seva segona reinstauració, l'historiogràficament anomenada Dècada Ominosa, vers els liberals a Lleida. Mentre que els realistes van sol·licitar premis i prerrogatives pels serveis prestats en defensa de la Religió i la Monarquia les autoritats absolutistes van implantar de nou la censura, van prohibir qualsevol vestigi de la legislació liberal, van depurar als antics funcionaris constitucionals, als milicians nacionals, als membres de la Junta Patriòtica i als polítics liberals en general. Per tant, el indult i el perdó general de l'any 1824 fou insuficient, sobretot en la mesura que va permetre represaliar de manera arbitraria a quelcom individu relacionat amb qualsevol espai de poder durant el Trienni Liberal. Finalment cal destacar la exoneració dels drets civils i oficis que van patir figures liberals tan rellevants com els escrivans Marià Hostalrich o Francesc Xavier Soldevila.

116

In this study one tries to analyze the repression effected by the absolutist government of Fernando VII during his(her,your) second reresoration(reestablishment), the historiográficamente so called Ominous Decade, towards the liberal ones to Lleida. Whereas the realists requested prizes and prerogatives for the services given in defense of the Religion and the Monarchy the absolutist authorities implanted(implemented) again the censorship, they prohibited any legislative liberal vestige, the former constitutional civil servants purified, to the national militiamen, to the members of the Patriotic Meeting and to the liberal politicians in general. Therefore, the pardon and the general pardon of the year 1824 was insufficient, an overcoat in the measure that allowed to victimize in an arbitrary way any individual related to any space of power during the Liberal Triennium. Finally it is necessary to emphasize the exoneration of the civil laws and the trades(offices) that suffered liberal figures as relevant as the notaries Marià Hostalrich or Francesc Xavier Soldevila.

Palabras clave / Paraules clau / Key Words

Fernando VII, Lleida, Década Ominosa, absolutismo, liberalismo y represión
Ferran VII, Lleida, Dècada Ominosa, absolutisme, liberalisme i repressió
Fernando VII, Lleida, Ominous Decade, absolutism, liberalism and repression.

---

1. El retorn de la censura i l'ensenyança absolutista

A principis del mes de novembre de l'any 1823 es va produir la primera reunió del nou consistori absolutista lleidatà. Les autoritats municipals van comunicar que havien rebut diversos rumors que apuntaven que a l'oficina de l'única impremta de la ciutat, la de Bonaventura Coromines, n'hi havia textos sospitosos i poc conformes amb la nova legalitat. Per tant, s'hauria de realitzar una inspecció per tal de requisar sobretot els que fossin contraris a la Religió o la Monarquia. Finalment, van decidir que s'havien de confiscar tots els documents impresos des del 7 de març de 1820 fins el 30 del mes d'octubre de 1823, independentment del seu autor. El regidor Jacint de Pallarès ajudat d'un porter va ser l'encarregat d'executar aquesta resolució municipal.¹

Per tant, la repressió absolutista va produir-se des del primer dia que van aconseguir de nou el poder. Com no, van tornar a implantar una important coerció a l'àmbit cultural. Per portar-ho a terme haurien de prohibir primer, i destruir després, tots els documents, llibres, textos, reflexions, apunts escrits durant el Trienni Liberal ja que eren contraris als interessos de l'absolutisme. Com va succeir a l'any 1814, pretenien tornar al mes de febrer del 1820 com si no hagués passat res, obviant el passat. En definitiva, van instaurar novament una forta censura per tal de tornar a adoctrinar a les masses populars a partir només del seu ideari i idiosincràsia amb l'objectiu d'eradicar qualsevol vestigi i influència liberal. Mitjançant una Reial Cèdula Ferran VII va fixar les regles que havien de complir-se per introduir llibres estrangers al regne d'Espanya.²

Quadre 1: Principals articles entorn de la censura cultural a la Dècada Ominosa

Número article	Text
I	Es registraran a les duanes frontereres i les dels ports tots els llibres que s'intentessin inserir a l'interior del territori espanyol.
II	Una vegada realitzat el registre s'interceptaran totes les obres compreses en els índex i edictes que les prohibeixin com així també les que no portessin la llicència del Consell.
VII	S'estableixen 500 ducats de multa per l'intent d'introduir una obra prohibida al regne espanyol, a més s'augmentarà la pena amb d'altres corporals si es reincident.
XI	Els duaners realitzaran una llista amb totes les obres que s'endinsessin al territori espanyol.
XIII	Els llibreters hauran d'elaborar una llista amb tots els llibres procedents de l'estranger que tinguessin.
XIV	Els particulars havien de lliurar a les autoritats diocesanes els llibres que tinguessin que fossin prohibits o bé els que no posseeixin llicència en el termini de dos mesos.

Font: Elaboració pròpia a partir de Arxiu Capitular de Lleida, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 23 d'abril de 1824.

Les autoritats absolutistes van argumentar que la introducció de llibres

¹ Arxiu Municipal de Lleida, endavant AML, Actes i deliberacions de l'Ajuntament de Lleida, Lleida, 2 de novembre de 1823, p. 4.

² Arxiu Capitular de Lleida, endavant ACL, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 23 d'abril de 1824.

precedents de l'exterior al territori espanyol sense la deguda precaució va causar greus danys a la Religió i a l'Estat. Per tant, s'havia de derogar la legislació del govern constitucional per fomentar el control contra aquests llibres. Ja el passat 6 de setembre de 1819 van expedir un Reial Decret per alliberar al regne espanyol de la disseminació de màximes equivocades i doctrines falses amb les quals els autors estrangers (il·lustrats, liberals i filòsofs) ajudats per la seva eloqüència havien volgut destruir la Religió i l'Estat. Per tant, s'havien de prohibir els llibres perniciosos contraris a aquestes institucions. Posteriorment una altra Reial Ordre va convidar als veïns a viure amb precaució davant de la distribució i l'existència d'un paper imprès que tenia per títol "*Españoles, unión y alerta*".³

A finals de l'any 1830 es va notificar la prohibició de l'entrada i circulació a Espanya del follet titulat "*Los tres dias grandes de Francia*", l'autor del qual era el "*revolucionari*" espanyol Juan Romero Alpuente, per tal d'impedir que es produeixin a Espanya unes altres jornades similars que poguessin posar fi al regnat de Ferran VII.⁴

A més amb el retorn de l'absolutisme es va pretendre recuperar als antics docents. L'Ajuntament de Lleida el 6 de novembre de 1823 va notificar que el mestre de primeres lletres José Rauret encara no havia tornat a la ciutat. Rauret va marxar obligatòriament per la repressió liberal: "*se ausentó con motivo de las turbulencias últimas de persecución de los amantes del trono y del altrar*". Davant l'absència temporal de Rauret, com l'ensenyament no podia estar paralitzat massa temps, les autoritats locals van nomenar a Jayme Caraccioli nou mestre de primeres lletres de manera interina fins que Rauret aparegués.⁵

Al llarg de tota la Dècada Ominosa l'ensenyament va restar sota control de les autoritats absolutistes. Al mes de març de l'any 1832 es va llegir una circular de la Reial Junta Inspectoria d'escoles del Principat català "*en que acompaña dos ejemplares para que dentro de quince dias se conteste a las preguntas de los interrogatorios, acerca los maestros de primeras letras*".⁶

118

2. La persecució i la proscripció de les societats secretes

Tanmateix el poder absolut va prohibir les societats secretes. Aquesta reial resolució elaborada pels integrants de la reial audiència interina de Catalunya establerta a la ciutat de Manresa a la seva sala del govern va ser publicada a Lleida pel seu governador, Blas de Fournas, el 20 de desembre de 1823. Es va iniciar el text amb una argumentació típicament absolutista, la qual reflecteix la visió reialista del moment històric:

Considerant que s'ha abolit el règim democràtic anomenat constitucional, origen dels mals que ha patit aquesta província des del 7 de març de 1820 ja que fruit de la seva política es van produir morts, insults, baralles, robatoris i uns

³ AML, Actes de la Paeria, 1 de març de 1825, p. 27. El realisme es tornava a mobilitzar i l'ala més dretana de l'absolutisme no estava contenta amb la repressió exercida pel govern de Ferran VII perquè la consideraven molt dèbil i reduïda, a més que consideraven que molts liberals encara ocupaven càrrecs importants dintre del funcionariat i que els veritables lluitadors i factors claus de la victòria absolutista no havien aconseguit cap recompensa considerable.

⁴ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 3 de desembre del 1830, p. 41.

⁵ AML, Actes de la Paeria, 6 de novembre de 1823, p. 6.

⁶ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 6 de març del 1832, p. 10.

altres infinits excessos, com per exemple, les reunions secretes dels enemics de l'Altar i el tron, a més de la desconfiança en la qual per desgràcia van caure molts fidels vassalls a S.M., els quals perseguits, insultats i arruïnats pels fanàtics de la constitució van creure que trobarien la impunitat dels seus delictes en l'omissió o indulgència dels tribunals. Per aquest motiu, per acabar en lo successiu amb aquests excessos s'ha d'acatar l'acord extraordinari de la sala del crim del 6 d'agost de 1823.

Els punts de la Reial Ordre son els següents:

1.No podrán reunirse mas de tres hombres en casa agena de los mercados por adictos al abominable sistema llamado constitucional, a no ser que el interés del servicio público lo exija, previo el debido conocimiento y permiso de la autoridad competente, bajo la pena de que a los contraventores se les formará causa para ser castigados con todo el rigor de las leyes; 2. Cualquiera que con gestos, expresiones, o de cualquiera otro modo manifieste desafecto a la Religión augusta de nuestros padres y a la sagrada persona del rey nuestro señor, será por este solo hecho preso, y se le formará causa inmediatamente con arreglo a derecho; y 3. Ninguna persona de cualquiera clase y condición que sea podrá injuriar a otra con palabras ofensivas y mucho menos con obras por desahogar sus resentimientos particulares o por el insensato espíritu de facción, que en los tres últimos años de los trastornos de la monarquía ha influido tanto en la tremenda lucha de los partidos, y consiguiente guerra civil bajo las penas establecidas por las leyes, quedando a salvo el derecho a reclamar ante el juez competente la indemnización de los daños y perjuicios que se hubiesen irrogado en aquella infausta época de desorden y ruina,⁷

Així doncs, el govern de Ferran VII per tal de conservar l'ordre públic va recordar efusivament als poders locals que havien d'evitar la reunió i l'organització de societats secretes arreu del territori nacional.

Quadre 2: Articles més importants de la legislació repressiva vers les societats secretes

Número d'article	Text
II	Tots els que haguessin estat seguidors o membres d'aquestes fins a l'actualitat havien de gaudir de l'indult concedit en el reial decret de l'1 de maig de 1824. Per tant s'havien de posar en llibertat els que estiguessin presoners sempre que es presentessin per voluntat pròpia a sol·licitar aquest indult a les autoritats competents, assenyalant la lògia o la societat a la qual haguessin format part, lliurant els diplomes, insígnies i papers que tinguessin relatius a aquesta associació dintre del termini d'un mes comptat des de la publicació d'aquest decret.
III	Els que en el futur continuaren o s'endinsaren de nou en qualsevol societat secreta quedaran subjectes a les penes que estableixin les lleis.
IV	Els tribunals superiors, els corregidors, els governadors polítics, els alcaldes majors i les justícies del regne aplicaran aquest reial decret. Mentre que la superintendència de policia en utilització de les seves facultats acumulatives perseguiran aquestes associacions secretes o qualsevol secta tenebrosa.

⁷ AML, Actes de la Paeria, 20 de desembre de 1823, cartulari, p. 197.

VIII	Es procedirà contra els recaptadors i encobridors de les lògies i societats secretes del mateix mode que contra els individus d'elles.
X	Als empleats en qualsevol administració pública se'ls realitzarà abans de prendre possessió del seu càrrec una declaració jurada de no formar part ni haver-ho fet anteriorment en qualsevol societat secreta.
XI	El mateix es farà amb els universitaris, eclesiàstics i militars.
XII	Prohibició de confraries i germandats sense la reial llicència
XIV	Els arquebisbes, bisbes i altres autoritats eclesiàstiques en els seus sermons, visites i instruccions pastorals havien d'inculcar aquest reial decret per aconseguir la salvació de les ànimes dels fidels per així desviar-les de l'horrible crim del francmasonisme, manifestant-li's el perill i la proscripció per la Sant Seu per ser pràctiques sospitoses de <i>vehementi</i> d'heretgia i inductives al trastorn de l'Altar i el Tron.
XV	S'havia de redoblar la vigilància a les escoles de primeres lletres. Només podran ser mestres els que tinguessin un títol expedit pel Consell.

Font: Elaboració pròpia a partir de Arxiu Capitular de Lleida, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 5 d'agost de 1824.

A més a l'any 1827 una Reial Cèdula va ordenar complir la butlla del Papa Lleó XII, prohibint i condemnant de nou tota secta o societat clandestina.⁸

Era una confirmació de les constitucions dels papes Clement XII, Benet XIV i Pius VII per les quals van prohibir tota secta o societat clandestina. En aquestes també es demanava als fidels cristians que mai formessin part, ni col·laboressin ni les fomentessin, ans al contrari, havien de denunciar qualsevol indicatiu a les autoritats eclesiàstiques. El pontífex Lleó, bisbe, servent dels servents de Déu "*para perpetua memòria*" va introduir la seva butlla assenyalant que era una funció primària dels papes la de vigilar per tal d'apartar els mals que amenaçaven l'Església i que volien destruir-la. Ja en temps del primer cristianisme els bisbes a través d'exhortacions, doctrines i decrets van procurar prohibir i destruir les sectes que tenien com objectiu exterminar l'Església. Però aquestes havien pogut romandre fins a aquest període. Per aquest motiu, Clement XII al comprovar com la secta dels *Liberi Muratori*, també coneguda com *Franc-Masones*, es feia cada dia més forta i més enemiga de l'Església va condemnar-la en la seva constitució publicada el 28 d'abril de 1738. En aquest document va expressar que pretenien conservar l'ortodòxia religiosa, tancant les portes a tots els errors, els vicis i a l'heretgia. No solament la màxima autoritat eclesiàstica va prohibir-les sinó que també els governs de diverses nacions van fer-ho al comprovar el perill que els assetjava per garantir la seguretat i la tranquil·litat pública. Per evitar l'acció d'aquestes sectes la pena imposada per participar, fomentar i ajudar aquestes corporacions secretes era l'excomunicació.

120

Aquesta obra no va resultar suficient pel seu predecessor, Benet XIV, qui va promulgar una nova constitució el 18 de març de 1751 per reafirmar l'anterior ja que aquestes societats secretes atemptaven contra la puresa de la religió a més de conspirar per destruir l'Estat.

A continuació Lleó XII va assenyalar que tot i aquestes constitucions van tenir l'efecte desitjat les sectes no van aturar les seves accions i van crear d'altres pitjors i més audaces que van aplegar-se per formar la dels carbonaris, ubicada principalment a Itàlia,

⁸ ACL, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 14 de març de 1827.

la qual va tenir com a principal objectiu l'erosió de la Religió Catòlica i totes les supremes potestats legítimes (poder polític reial). Aquesta societat va aprofitar la invasió dels estrangers a l'estat pontifici per introduir-se en aquest territori. Davant d'aquesta amenaça Pius VII va condemnar amb penes molt greus als carbonaris en la seva constitució del 15 de setembre de 1821. En aquesta obra Pius VII va indicar que aquesta societat secreta enganyaven a la gent dient que processaven un amor extraordinari vers la Religió Catòlica i davant la persona i doctrina del nostre salvador Jesucrist, al qual li anomenaven *Director i gran Mestre*. Però veritablement eren contraris a l'estament eclesiàstic.

Tot seguit Pius VII va argumentar que el jurament que realitzaven els seus membres era una imitació del que van realitzar els antics priscilianistes, el qual va consistir en la promesa de no revelar als que no eren de la seva societat res en relació amb aquesta corporació, ni els que estaven en graus superiors descobriren als inferiors. Una vegada a l'interior els seus membres practicaven diverses heretgies ja que tenien llibertat per formar-se al seu gust i al seu mode de pensar la religió que més li agradés, introduint la indiferència, segons així constava en els seus catecismes i estatuts que havien sortit a la llum gràcies a les declaracions d'antics carbonaris que havien abandonat la secta. Aquests també van comentar que realitzaven cerimònies plenes de sacrilegis ja que van despreciar els sagraments, els quals van substituir-los per uns altres que van inventar. A més no creien en l'existència de Déu i comentaven que l'ànima de l'home moria amb el seu cos, tenint com objectiu final la destrucció de la *Silla Apostòlica* (Papa). A més els carbonaris podien assassinar als que no havien guardat el jurament de fidelitat i de secret i fomentaven les sedicions i les revolucions amb la finalitat de deslegitimar l'autoritat reial amb el pretext de denominar-los tirans. En fi eren els culpables de les revolucions i les conspiracions polítiques per enderrocar la monarquia i l'Església.

Després d'exposar Lleó XII les constitucions dels seus predecessors va reafirmar la seva voluntat d'eradicar la secta dels carbonaris o qualsevol nom que tingués. Afectant tan als seus afiliats com als seus col·laboradors. També va prohibir tots els seus estatuts, llibres, impresos o manuscrits, sota la pena de l'excomunió per incompliment.

Posteriorment va comunicar que a l'any 1825 continuaven vigents un alt nombre de sectes, mereixent una especial atenció l'anomenada *Universitària*, perquè tenia la seva base i domicili a les universitats ja que alguns professors en comptes d'ensenyar el camí recte als seus alumnes els pervertien al iniciar-los en la seva secta per expandir la maldat. Per tant, novament s'havia d'actuar per reprimir aquestes societats secretes per evitar noves sedicions i mantenir les tradicions, les bones costums i la puresa de la doctrina cristiana. Per aquest motiu Lleó XII va sol·licitar l'ajut dels prínceps i reis catòlics ja que no solament les sectes buscaven destruir l'organisme eclesiàstic sinó que també desitjaven alterar l'ordre públic i pervertir a tots els súbdits. Sense oblidar que la causa de l'Església es trobava estretament lligada amb el bé de l'Estat. A més va demanar la col·laboració de tots els fidels de la Religió cristiana.⁹

3. El control social, la sol·licitud de prerrogatives i la venjança dels reialistes

Les noves autoritats absolutistes per tal de garantir l'ordre públic i controlar als

⁹ ACL, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Roma, 13 de març de 1825.

habitants de Lleida van ordenar la elaboració d'una llista dels estrangers que residien en aquests moments a la ciutat, també s'havien d'incloure als militars. Per aquest motiu, els taverners van haver de realitzar diàriament una relació exacta de tots els forasters que tinguessin allotjats i que els servissin qualsevol servei.¹⁰ A mitjans de setembre del 1824 el subdelegat interí de la policia de Lleida va comunicar que s'havien establert unes noves cartes de seguretat i uns nous passaports.¹¹

Així doncs, el control vers els ciutadans va créixer amb la restitució del règim absolutista. Aquests necessitaven un certificat de bona conducta política per mantenir els seus drets civils intactes. Doncs bé, el memorial de Bonaventura Pes, prior d'Anastasi Pinós, batlle del crim electe de la Reial Audiència del Principat català, tenia com a finalitat la de demanar una certificació que acredités que el seu fill primogènit Josep Pinós i Corberó va formar part de la darrera quinta del reemplaçament de l'exèrcit. Davant d'aquest escrit la Paeria va decidir que hauria de donar-li, però no havia d'ometre que Josep Pinós va ser batlle segon constitucional l'any 1823, va ser oficial de la milícia voluntària i va assistir "a la asonada" per a l'expatriació del bisbe de Lleida, Simón Antonio de Renteria y Reyes. En definitiva, el passat liberal dels pares afectava als fills.¹²

A més amb el retorn de l'absolutisme els reialistes van començar a demanar prerrogatives, premis i concessions per la seva adhesió a la causa del Tron i de l'Altar durant el règim constitucional, o sigui, varen defensar la Religió i la Monarquia. A més varen prendre's la justícia per la seva mà. Fins al punt que Ferran VII va executar una Reial Ordre per expressar que alguns vassalls seus addictes a la legitima sobirania van ser perseguits durant la dominació dels revolucionaris per haver-se manifestat fidels a la causa del Tron, aquestos havien patit judicis injustos i sancions tan econòmiques (bens expropiats) com personals (empresonaments) durant el Trienni i van venjar-se dels liberals un cop restituït el govern legítim i van fer el mateix amb ells (va acusar als reialistes de la repressió, ell no tenia la culpa, no estava dirigida des de dalt). Però, calia posar fi a aquesta situació ja que els contraris al règim reial van ser indultats pel Reial Decret de l'1 de maig de 1824 per tal d'eliminar l'odi i les discòrdies, per això, Ferran VII va concloure la seva argumentació afirmant que aquests judicis no tenien validesa i els liberals havien de ser posats en llibertat sense pagar res i els havien de tornar els seus bens, menys als que haguessin protagonitzat casos d'assassinats.¹³

122

De totes maneres, els absolutistes volien treure profit de la seva adhesió al Tron i a l'Altar. Josep Fernández, cirurgià, va enviar un memorial a la Paeria perquè volia rebre un certificat que acredités que havia estat perseguit i pres pel govern constitucional per ser enemic i desafecte d'aquest. Després de comprovar el seu testimoni li van lliurar.¹⁴ També comptem amb el memorial del canonge Francesc Borrás per sol·licitar un certificat que acredités l'adhesió a l'Altar i al Tron que va manifestar el seu germà Ramon Borrás "y su padecimiento en la carcel pública, y la del santo hospital de esta

¹⁰ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 11 de novembre de 1823, p. 8. Tot i que a Lleida no es va constituir com a tal una societat secreta, si és cert que l'Hostal de Sant Lluís va erigir-se com un lloc de reunió de les personalitats (sobretot militars, integrants de les professions liberals i comerciants) més afectes al sistema liberal.

¹¹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 14 de setembre de 1824, p. 128.

¹² AML, Actes de la Paeria, 1825, p. 8.

¹³ ADL, Bisbe Renteria, Lligall 2. Madrid, 3 de juliol de 1824.

¹⁴ AML, Actes de la Paeria, 18 de març de 1825, p. 31.

ciudad, durante el Sistema Constitucional".¹⁵

A més varen sorgir amb molta força les veus provinents de l'ala més dretana de l'absolutisme queixant-se d'una "purificació" i repressió insuficient vers els liberals.¹⁶ Aquest pensament serà una de les causes del conflicte dels Malcontens.

Per últim, cal apuntar un ofici del capità General de Catalunya al Corregidor de Lleida "*relativo a que haga entender a los Ayuntamientos, Corporaciones y Autoridades, que se abstengan de dar en lo sucesivo certificaciones a sujetos que no tienen otro objeto que entorpecer los fallos judiciales y de purificaciones, dando solo los informes quando se les pidan*"¹⁷

4. L'indult i el perdó general de Ferran VII

Tot no va ser persecució i repressió: mitjançant una altra Reial Cèdula el monarca va concedir el indult i el perdó general, amb relegació de les penes corporals o pecuniàries en les que haguessin pogut incorre, a totes les persones que des de principis de l'any 1820 fins al dia primer d'octubre de 1823 haguessin tingut part en els anomenats pels absolutistes "*excessos i desordres*" ocorreguts en el regne amb l'objecte de sostenir i conservar la pretesa constitució de la Monarquia.¹⁸

Ferran VII utilitzant una argumentació típicament reaccionària va comentar en aquesta Reial Cèdula que després d'alliberar-se de l'esclavatge liberal van ser restituïts els seus legítims drets sobirans fruit de l'auxili de la divina Providència, dels seus aliats i dels generosos esforços del seus lleials vassalls. Com a conseqüència de la seva restitució al tron va pretendre donar públics testimonis de l'apressi que va tenir respecte als que en mig del desordre revolucionari van conservar la seva fidelitat a l'honor, compromentent la seva existència en defensa dels drets reials i de les seves lleis. Però la seva paternal clemència tampoc pot oblidar-se d'aquells vassalls extraviats, els quals van cometre errors que no van tenir el seu origen en la perversitat del seu cor ja que van patir els efectes de l'al·lucinant o bé van caure en la seducció i l'aparença enganyosa de teories funestes que volien substituir a institucions avalades per l'experiència adquirida durant segles. Així doncs, pel bé de la seguretat de l'Estat, del interès general d'Europa i la seva tranquil·litat exigeixen que es realitzés una distinció entre els il·lusos i els dèbils que havien sigut instruments passius o secundaris, d'aquells principals delinqüents que despreciant les seves sagrades obligacions es van posar al front de la rebel·lió per trastornar el govern i les lleis fonamentals del regne i no contents amb aquesta primera

123

¹⁵ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 22 de maig del 1832, p. 22.

¹⁶ AML, Actes de la Paeria, 15 d'abril de 1825, p. 38. Bonaventura Vidal va presentar un document en el qual va acompanyar un títol donat al seu favor el 23 d'abril de 1824 i signat pel capità general del Principat de Catalunya, el Marqués del Campo Sagrado, relatiu a la seva designació com recaptador d'almoines a Lleida i al seu partit de la casa de la caritat de Barcelona, per aquest motiu, va sol·licitar eximir-se del pagament dels bagatges i allotjaments. Però la Paeria no va atendre la seva demanda perquè la seva conducta durant el règim liberal no havia estat conforme, segons era públic i notori. A més les autoritats havien de nomenar a una altra persona per desenvolupar aquest càrrec. Aquesta va ser una nova víctima de l'ofici del governador Llauder del 12 d'abril en el qual va traslladar un del secretari de la reial Audiència que va comunicar una reial ordre relativa a què els individus municipals d'aquest Principat que gaudeixin de sous dels fons públics s'havien de purificar en la junta de purificacions establerta a Madrid. Del contrari serien expulsats de la funció pública

¹⁷ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 9 de juliol del 1832, p. 26.

¹⁸ ACL, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Aranjuez, 1 de maig de 1824. Madrid, 19 de maig de 1824.

ferida feta a la legitima autoritat van violar en l'exaltació de les seves passions sediciosos aquelles mateixes lleis i juraments que pretendrien sostenir, però que havien contribuït a les desgràcies de la seva Pàtria, tornant a encendre la discòrdia en les possessions americanes que el govern de Ferran VII havia aconseguit pacificar. En definitiva, Ferran VII va separar als inductors, ideòlegs i protagonistes de la revolta liberal dels seus seguidors que varen tenir un paper menys destacar i que segons l'opinió del monarca no van ser plenament conscients dels seus actes perquè es varen deixar emportar pels esdeveniments. Així doncs, per Ferran VII les accions dels caps liberals, titllats de "*criminals*", haurien de sotmetre's a un judici conforme a les lleis, mentre que s'havia de fer servir la benignitat i la clemència respecte als demés, imitant les conductes de Carles I i Felip V. Tenint en compte el Reial Decret del 22 d'octubre de 1823.

El Reial Decret va finalitzar amb un comunicat dirigit al poble espanyol en el qual va assenyalar que havien d'imitar l'exemple del monarca ja que havia perdonat els desviaments, les ingrituds i els agravis sense més excepció que les que exigia el bé públic i la seguretat de l'Estat. A continuació els va comunicar que ells que havien vençut la revolució i l'anarquia havien d'aconseguir eliminar la discòrdia, per aquest motiu havien de sacrificar els seus ressentiments i injúries personals per arribar a la unió i pau interior. Tot seguit el rei va afirmar que sense la tranquil·litat pública l'economia no podria obtenir un bon balanç. O sigui, els objectius del monarca van ser: ordre, reconciliació i prosperitat.

Quadre 2: Principals articles de l'indult general de l'any 1824

Número article	Text
II	<p>Queden exceptuats d'aquest indult i perdó:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Els autors principals de les rebel·lions militars de las Cabezas, de la Illa de Lleó, A Corunya, Saragossa, Oviedo i Barcelona, a on es va proclamar la constitució de Cadis abans d'haver-se rebut el reial decret de 7 de març de 1820, com també els caps civils i militars que van continuar manant als sublevats o va prendre el comandament d'ells amb l'objecte de trastornar les lleis fonamentals del regne. 2) Els autors principals de la conspiració tramada a Madrid a principis de març de 1820 amb la finalitat d'obligar per mitjà de la violència a l'execució del citat reial decret del 7 de març i, el consegüent jurament de la anomenada constitució. 3) Els caps militars que van formar part de la rebel·lió de Ocaña, assenyalant principalment al tinent general Henrique O'Donell, comte de la Bisbal. 4) Els autors principals que van obligar a Ferran VII a l'establiment de l'anomenada Junta provisional (decret del 9 de març de 1820) i els individus que la van compondre. 5) Els que al llarg del règim constitucional van signar o autoritzar exposicions dirigides a sol·licitar la destitució del monarca, la suspensió de les funcions que exercia, el nomenament d'alguna Regència que el reemplaces o el sotmetent de qualsevol persona de la Família Reial a una mena de judici ja fos per les corts, un altre tribunal o bé un jutge que hagués dictat providències encaminades a aquest efecte. 6) Els que en societats secretes haguessin realitzat proposicions dirigides a aquests mateixos propòsits al llarg del govern constitucional o bé els que haguessin format part d'aquestes associacions després de l'abolició del

	<p>règim liberal.</p> <p>7) Els escriptors i editors de llibres o de papers que impugnessin els dogmes de la santa Religió Catòlica Apostòlica i Romana.</p> <p>8) Els autors principals de les “asonades” que van produir-se a Madrid el 16 de novembre de 1820 i a la nit del 19 de febrer de 1823 en les quals va ser violat el recinte del Reial Palau, moment en el qual es va privar a Ferran VII d'exercir la prerrogativa que l'autoritza a nomenar i separar lliurement els seus secretaris del Despatx.</p> <p>9) Als jutges i als fiscals de les causes sentenciades contra el general Elío i el primer tinent de guàrdies espanyoles Teodoro Goffieu, víctimes de la seva insigne lleialtat i amor al seu sobirà i a la seva Pàtria.</p> <p>10) Als autors i executors dels assassinats de l'eclesiàstic Matías Vinuesa i del bisbe de Vic, a més dels comesos a Granada i A Corunya contra els individus que es trobaven arrestats al castell de Sant Anton. Els homicidis eren sempre exclosos de tots els indults generals, encara més si s'havien perpetrat contra els fidels al monarca o van accelerar el moviment revolucionari.</p> <p>11) Els comandants de partides guerrilleres formades novament i, després de haver-se endinsat l'exèrcit aliat a la Península, que van sol·licitar i van obtenir patents per lluitar contra l'exèrcit reialista i l'aliat.</p> <p>12) Als diputats de les anomenades Corts que a la sessió de l'11 de juny de 1823 van votar la destitució de Ferran VII i l'establiment de una Regència, ratificant-se en el seu intent fins a portar-la a la ciutat de Cadis. Com també els individus que van ser nomenats regents en aquella sessió que van acceptar i exercir el càrrec, a més del general comandant de la tropa que va conduir al monarca fins a Cadis. S'havien d'exceptuar els que després de formar part d'aquest succés van contribuir a la llibertat del rei i de la seva Família Reial, segons el decretat per la Regència el 23 de juny de 1823.</p> <p>13) Els espanyols o els europeus que van tenir part directa o van influir en la formació del conveni o tractat de Córdoba que Juan O'Donojú va celebrar amb Agustín de Itúrbide, qui encapçalava la insurrecció de Nova Espanya.</p> <p>14) Els que van formar part activament del govern constitucional i després de l'abolició del règim liberal van traslladar-se a Amèrica amb l'objecte de donar suport a la insurrecció americana o bé els que haguessin fugit als territoris americans i estiguin requerits per les autoritats legítimes espanyoles.</p>
III	Tots els que no estiguin compresos en les darreres excepcions gaudiran del benefici del referit indult, per tant, tindran llibertat civil i seguretat individual, esperant que aquest acte de clemència servirà en el futur d'estímul per a què reconeixent els seus extraviis i al·lucinacions siguin dignes d'aquest perdó per mantenir una bona conducta.
IV	Els que es trobessin presoners per excessos que no estiguin reflectits a les últimes excepcions o haguessin anat a presó per les seves opinions polítiques serien posats en llibertat i podrien readquirir els seus bens.
V	Encara que s'observarà en lo successiu per les autoritats respectives la conducta d'aquells individus que haguessin donat evident proves d'adhesió al règim constitucional. Si en el futur proper eren bons vassalls no tindrien cap problema, però si continuaven en les seves accions, escrits o discursos públics o per qualsevol altre mitjà alterant l'ordre serien processats i castigats amb tot el rigor per ser considerats reincidents.

VII	El benefici del present indult i perdó no portava amb sí mateix el reintegrament dels càrrecs obtinguts a l'àmbit públic abans del 7 de març de 1820. La conducta política dels funcionaris s'hauria d'examinar per mitjà d'uns expedients de purificació.
VIII	Tampoc exclou ni invalida el dret de tercers a la reparació dels perjudicis si ho reclamaven de manera legítima. Els que haguessin malversat fons públics haurien de restituir-los.
IX	Els que estiguin inclosos en les excepcions que no concedeixen l'indult no podrien residir al territori espanyol sense ser jutjats.
XI	Les autoritats eclesiàstiques havien d'utilitzar tota la seva influència per restablir la unió i la bona harmonia entre els espanyols, exhortant-los a sacrificar als altars de la Religió i en obsequi del sobirà i de la Pàtria els ressentiments i agravis personals. Els rectors de les diverses parròquies haurien d'inspeccionar la conducta política dels seus fidels.

Font: Elaboració pròpia a partir de Arxiu Capitular de Lleida, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid, 19 de maig de 1824.

El mateix Marqués del Campo Sagrado, nou capità general de Catalunya, va informar entorn de les pretensions de Ferran VII: Pau, protecció, reconciliació i justícia. Era una proclama del perdó general, de la fi de la revolució, de les venjances, dels ressentiments per assolir una etapa plena de tranquil·litat i prosperitat.¹⁹ A més cal tenir present que la pressió de l'exèrcit d'ocupació francès va fer minvar la repressió realista.²⁰

Però, de totes maneres els nous funcionaris havien de sotmetre's a una "purificació" per tal de poder exercir els seus oficis. El primer a Lleida fou Juan Puig, administrador principal de correus durant el règim constitucional.²¹

A més cal destacar que a principis del mes de novembre de 1832 la Paeria va rebre dos edictes del Capità General en els quals es van inserir els Reials Decrets "de la amnistia general y el del indulto".²² Poc després va llegir una Circular del Governador per tal de complir amb els Reials Decrets procedents del capità general pels quals "se manda a los corregidores providencien que los secuestradores particulares dejen libres a los emigrados y desterrados por asuntos Políticos que se presenten" a més els havien de retornar els seus bens embargats i segrestats.²³ O sigui, gràcies a l'amnistia general i a l'indult de finals de l'any 1832 els exiliats i emigrats liberals per assumptes estrictament polítics podien retornar al regne espanyol i a més recuperarien les seves propietats i

126

¹⁹ Arxiu Diocesà de Lleida, endavant ADL, Bisbe Renteria, Lligall 6.

²⁰ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 4 de juny de 1824, p. 111.

²¹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 8 de juny de 1824, p. 113.

p. 124. 16 d'agost de 1824: Ofici del secretari de la Reial Audiència i del secretari del despatx de Gràcia i Justícia en el qual van notificar que Ferran VII havia decretat que tota persona que tingui un ofici públic ja sigui de nomenament reial o particular ha de subjectar-se a la purificació. O sigui, van extreure el control de tots els funcionaris.

²² AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 16 de novembre del 1832, p. 40. Els dos edictes estaven datats el 3 i el 5 de novembre. En aquestes dates el govern central va crear el ministeri de Foment, ocupat per Ofalia, per tractar de pal·liar la crisi econòmica, era la "Secretaria de Estado y de despacho de fomento general del Reyno". A més es van restablir les universitats i van amnistiar a diversos presoners. Aquestes mesures van alegrar als liberals i alarmar als ultres. A més a Barcelona el seu capità general, el comte d'Espanya, va ser reemplaçat pel general Llauder (19 de desembre). Fontana, Josep, *De en medio del Tiempo. La segunda Restauración española, 1823-1834*, Barcelona, 2006, p. 324-328.

²³ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 27 de novembre del 1832, p. 41.

cabdals confiscats.

5. La depuració dels funcionaris judicials

Quadre 3: Articles més destacats de la Reial Cèdula dictada per Ferran VII per fixar les regles que han d'observar-se per la validació o nul·litat de les actuacions judicials, contractes i altres actes públics practicats i atorgats durant el temps que va regir el titulat govern constitucional.²⁴

Número d'article	Text
I	Totes les actuacions dels plets pendents als tribunals i als jutjats de primera instància que no haguessin pronunciat una sentència definitiva havien de continuar el seu curs legal (l'article segon va ampliar aquesta resolució als de segona instància).
III	Els plets i causes judicials que es trobessin executades per dos o tres sentències, o per una sola, si havia estat consentida o declarada deserta es tindrien també per vàlides i subsistents sense que hi hagués lloc a una nova instància.
IV	S'exceptuen d'aquesta regla els recursos en segona suplicació i d'injustícia notòria, a més dels assumptes relacionats amb el cohecho, prevaricat o falta de llibertat o d'altre punt que fos capaç de produir nul·litat als judicis.
V	Totes les actuacions fetes i les sentències donades contra els absents per defensar la causa del monarca no tindrien cap efecte ni valor.
VI	Tampoc tindrien vàlua efectiva les causes criminals principiades o finalitzades contra els que per ser fidels al rei i sostenir els drets del monarca haguessin estat qualificats de delinqüents; en cas que se'ls haguessin segrestat els seus bens haurien de ser reintegrats, si havien mort anirien a parar als seus hereus.
VII	Les actuacions contra els eclesiàstics o militars que s'haguessin realitzat en jutjats civils i ordinaris pels decrets de les Corts constitucionals o pel seu codi penal no tindrien cap valor ni efecte, això sí, passarien als jutjats competents.
VIII	Els advocats, escrivans i procuradors que haguessin aconseguit el seu títol durant el període constitucional se l'havien de treure un altre cop, prèvia la censura de la seva conducta moral i política, a més haurien de realitzar un jurament de fidelitat

Font: Elaboració pròpia a partir de Arxiu Capitular de Lleida, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 17 de febrer de 1824.

Així doncs, a l'inici de l'any 1824 les autoritats locals van rebre un ofici del Suprem Consell de Castella per tal de comunicar que tots els representants de la justícia (advocats, escrivans ...) havien de superar un nou examen per poder exercir els seus oficis. Per tant, els seus antics expedients havien de ser lliurats al síndic per a què aquest els lliurés a les autoritats judicials. Era un nou episodi de la purga i de la repressió absolutista establerta pel nou regnat de Ferran VII, tal i com van fer anteriorment els liberals un cop establert el règim constitucional. Els reialistes no volien mantenir cap liberal a l'aparell estatal i, molt menys als tribunals o als organismes amb capacitat de resolució i amb un fort poder fàctic.²⁵

²⁴ Arxiu Capitular de Lleida, Prestatgeria N°1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 17 de febrer de 1824.

²⁵ AML, Actes de la Paeria, gener 1824, p. 74; i Reial Cèdula dictada per Ferran VII. ACL, Prestatgeria

La societat estava dividida i la polarització ideològica i política era evident. Per evitar disputes, desunions, divisions i conflictes interns a la majoria de les poblacions del corregiment de Lleida el governador va fer extensiva una ordre del Consell de Castella per a què les administracions de justícies d'aquestes viles s'encarreguessin de procurar que regnés la quietud, la tranquil·litat pública i la unió de sentiments.²⁶

Així doncs, es va produir la reactivació de nou del paper dels jutjats lleidatans una vegada recuperada la seva original seu. Fermí Gigó, batlle major, va tenir constància que a les cases consistorials es van emmagatzemar tots els judicis de conciliació celebrats a Lleida durant el govern constitucional, per aquest motiu, el 20 de febrer del 1824, va sol·licitar el retorn d'aquest registre a les dependències judicials, lloc al qual s'havien d'arxivar.²⁷

A l'inici del mes de març el regidor Joaquim Martorell va fer present un expedient del tribunal reial ordinari de Lleida vers Magí Targa (notari, escrivà i diputat del comú) i d'Antoni Martús (comerciant) relatiu a justificar la seva conducta i la seva adhesió a la causa del Tron i l'Altar durant el Trienni liberal.²⁸

6. La repressió vers els membres de la Milícia Nacional i la Junta Patriòtica

Encara va créixer més la repressió quan el Ministre de Gràcia i Justícia va consignar l'arribada a la Cort de tres còpies d'unes llistes que tenien el seu original a l'arxiu de les cases consistorials de l'Ajuntament de Lleida: La primera llista incloïa tots els milicians allistats a la Milícia Nacional (segons aquest document havien molts oficials de l'exèrcit nacional); a la segona n'hi havia els autors de la maquinació i "*el atropellamiento*" que va patir el bisbe Renteria i tres canonges més. Mentre que a la darrera s'inseria el registre de tots els que van formar part de la Junta Patriòtica creada l'any 1823. Per la importància de les mateixes, Ferran VII va sol·licitar rebre els documents originals. La Paeria va contestar-li que les dos últimes estaven en mans del batlle major interí, Fermí Gigó, el qual va demanar tenir-les per obrir un sumari a la sala del crim. La primera si que es trobava a l'arxiu de l'ajuntament. De totes maneres demanarien a Gigó les dos darreres per així poder enviar-li al monarca les tres llistes originals per a què encetés les diligències oportunes per castigar a aquests individus. Malauradament aquestes tres llistes no s'han conservat fins al nostres dies. Aquests documents serien molt útils per quantificar la importància i la repercussió del règim constitucional a la ciutat de Lleida. Sobretot per detallar nominalment els principals seguidors del liberalisme i així poder establir una correlació socio-professional. Tot i que l'estudi i l'anàlisi de la Milícia Nacional es força interessant i complet, donant una idea aproximada de la magnitud que va assolir el braç armat del liberalisme a Lleida.²⁹

128

Nº1. G) Secretaria. Cartró 211. Ordres reials 1800-1833. Madrid. 17 de febrer de 1824.

²⁶ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 9 de març de 1824, p. 82.

²⁷ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, p. 78. Aquesta notícia corrobora que a la darrera etapa del Trienni liberal la Paeria va ser la seu en la qual es van dirimir algunes accions judicials perquè els jutjats van estar ocupats pels militars o bé es van quedar petits per la multiplicació del volum de treball.

²⁸ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 9 de març de 1824, p. 82. Targa i Martús van ser nomenats regidors, a més Martús va ser diputat del comú durant el període constitucional. Les autoritats municipals van obrir diligències per esbrinar si van mantenir fidelitat a la monarquia i a l'Església durant el règim liberal.

²⁹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 12 de març de 1824, p. 83. Sánchez i Carcelén, Antoni, "La Milícia Nacional de Lleida al Trienni Liberal", *Història Moderna i Contemporània*, Universitat Autònoma

En definitiva, les noves autoritats absolutistes pretenien fer taula rasa amb el liberalisme, a més volien assegurar-se el control militar del territori per evitar noves revolucions i enderrocaments del poder reial.

Així doncs, quedava prou clar que les autoritats absolutistes no desaprofitarien la oportunitat de castigar als desafectes al reialisme, gràcies a la col·laboració d'antics "*funcionaris*" liberals, com Fermí Gigó, antic alcalde primer en 1821 i capità de la Milícia Nacional. A Gigó li van "*pagar*" part dels seus serveis amb el lliurament al seu favor d'un certificat de bona conducta política per la seva trajectòria durant el règim liberal.³⁰

O sigui, mentre que el poder local lleidatà impulsava la formació dels Voluntaris Reialistes, el cos paramilitar organitzat a imatge de la Milícia Nacional, però amb una oposada funció, la defensa de l'absolutisme en lloc del liberalisme, va tenir lloc un procés repressor vers els antics milicians. Alguns individus van poder amagar el seu passat liberal o bé no van ser perseguits consentidament i van allistar-se al nou cos armat, per contra, d'altres van ser objectes de la marginació civil i militar del nou règim absolut. Un ofici del capità general d'Aragó dirigit a la Paeria va transmetre un altre del fiscal militar Francisco Carrión per tal de demanar esbrinar la conducta política de Baptista Romeu, veí de Lleida, perquè a causa d'un incidents produïts a l'interior de l'exèrcit s'havia obert un procés judicial contra tres sergents, "*dos cabos i un corneta*". La Paeria va contestar-li que Romeu va tenir una "*mala*" conducta política ja que va ser un milicià voluntari exaltat durant el règim constitucional.³¹

Al mes de febrer de l'any 1829 va arribar a les dependències municipals una sol·licitud de Francesc Alcaine, natural de Lleida, per tal que se li lliurés una certificació que acredités que no havia format part de la Milícia Nacional Voluntària de Lleida, ni havia tingut la més remota adhesió al sistema constitucional, ni havia format part de les darreres convulsions d'aquesta província (Malcontents). La Paeria li va lliurar la certificació.³²

Al mes següent va llegir-se un memorial de Salvador Anyell, veí de Lleida, sol·licitant una certificació de bona conducta no només durant el Trienni Liberal sinó també sobre les darreres "*ocurrencias de Cataluña*" (Malcontents). Se li va lliurar.³³

7. La repressió vers els polítics lleidatans

L'advocat Pere Jordà i el llaurador hisendat Jaume Lamarca, síndic i regidor respectivament en l'època del darrer govern constitucional (1823), no volien abandonar els seus càrrecs, però pel Reial Decret de la Regència del 19 de juny de 1823 havien d'abandonar els seus càrrecs i oficis ja que s'havia de restaurar el consistori municipal anterior al 7 de març del 1820. Al seu lloc van nomenar Antoni Bordalva, el qual va ser

---

de Barcelona, V (2007), pp. 195-219.

³⁰ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 20 d'abril de 1824, p. 97.

³¹ AML, Actes de la Paeria, 12 de novembre de 1824, p. 138. Un ofici de la Junta de purificacions de generals, brigadiers i coronels va voler esbrinar si el coronel d'infanteria José Muñoz de la Torre va obtenir aquest càrrec abans de l'any 1820; i AML, Actes de la Paeria, 19 de novembre de 1824, p. 140.

³² AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 6 de febrer del 1829, p. 5.

³³ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 10 de març del 1829, p. 9.

diputat electe el 1815; i a Francesc Claver, designat el 1817, ja que els diputats electes de l'any 1816 eren addictes al sistema constitucional i revolucionari d'una manera notòria segons la documentació absolutista.³⁴

El 19 de desembre de 1823, a virtut de l'ordre de la Junta Provisional d'Espanya i Índies del 9 d'abril i un posterior aclariment del 17 d'abril de 1823, es va informar que els nous ajuntaments s'havien de formar sense la inclusió de cap membre que hagués estat seguidor del règim liberal. Per incompliment d'aquesta resolució es van presentar a les cases consistorials el llicenciat Pere Lleopart, rector de la parròquia de Sant Joan i, Pere Gasol, mossèn de la de Sant Llorenç, per tal de notificar que van ser addictes al sistema constitucional Josep Xavier Berga (notari i ciutadà honrat, regidor des del 1815 fins al 1820, també del darrer ajuntament constitucional, 1823) i l'advocat Pere Jordá. Per tant havien de ser expulsats del consistori lleidatà i havien de perdre els seus càrrecs municipals, el primer era regidor i el segon diputat del comú, tot i que el seu nom no va aparèixer com a membre de la Paeria fins a finals de l'any 1823 i no al mes de novembre.³⁵

No foren inclosos, Joaquim Martorell i a Magí Targa, encara que van formar part del darrer consistori constitucional al igual que Berga i Jordá. Els dos personatges no van ser ni batlle primer ni segon, ni tampoc van dirigir la Milícia Nacional, però l'exclusió mostrava que eren liberals. Coneixem també el procés d'acusació vers un possible enemic del règim absolutista, caracteritzat per la intervenció de qualsevol batlle de barri i sobretot per la denúncia i testimoni d'algun rector de parròquia. El fet va ser que els seguidors de l'absolutisme van utilitzar tots els resultats del poder per represàlia als liberals o bé als dirigents més destacats o només col·laboracionistes o individus que van mostrar les seves simpaties pel règim instaurat per Riego al març de l'any 1820.

Als inicis de l'any 1825 es va fer públic que dels regidors que hi havia a la Paeria abans del 7 de març de 1820 (Antoni de Gomar, Manuel Baltasar de Tàpies, Josep Antoni de Bufalà, Jacint de Pallarès, Joan Baptista de Casanoves, Mariano Ignasi Arajol, Joaquim Martorell i Josep Berga) només Josep Antoni de Bufalà va morir al llarg del període liberal. Tots van ser cessats dels seus càrrecs amb la implantació del règim liberal, encara que bona part va tornar a exercir algun al consistori constitucional. El document municipal va assenyalar que tots mantenien una gran adhesió a la causa del Tron i de l'Altar menys Josep Berga, qui precisament va ser l'únic que no va recuperar el seu càrrec per incompliment del Decret de la Regència del Regne del 17 d'abril del 1823 que va manar el retorn dels antics regidors als seus llocs si s'havien mantingut fidels a l'absolutisme. Segurament Josep Xavier Berga va ser l'únic que no va saber adaptar-se una vegada reinstaurat l'absolutisme perquè d'altres personalitats van tenir un paper més rellevant a llarg del Trienni Liberal. La Paeria no va nomenar cap interí per cobrir aquestes dues places vacants.³⁶

L'antic regidor Josep Xavier Berga va morir al mes de febrer de l'any 1827 sense recuperar els seus drets civils ni restituir-se la seva memòria.³⁷ Al mes de juny del 1829 va arribar a les dependències consistorials un ofici del comptador principal de Propis de Catalunya, del dia 17, per tal d'inserir una reial ordre per la qual el rei "*se ha enterado*

³⁴ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 7 de novembre de 1823, p. 6.

³⁵ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 20 de desembre de 1823, p. 20.

³⁶ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, cartulari 1825, p. 140.

³⁷ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 6 de febrer de 1827, pp. 16-17.

de que la Junta de Purificaciones civiles ha declarado en primera instancia a Josep Xavier Berga regidor de la ciudad de Lérida, purificado". Josep Xavier Berga després de patir la repressió absolutista, a títol pòstum va ser purificat. La seva vídua Francisca Berga, va demanar la percepció usufructuària dels seus béns, ascendien a 3.242 reials, ja que fins ara estaven embargats pel govern. Les autoritats municipals van atorgar-li a la vídua.³⁸

També a començaments de 1825 un ofici de la Reial Audiència va ordenar l'acomiadament de tots els secretaris dels ajuntaments que no fossin notòriament afectes a la persona del monarca i amants del seu govern paternal. La Paeria va respondre que Francesc Solano i Pallàs era clarament addicta al rei.³⁹

A l'estiu va arribar a les cases consistorials una nova Reial Ordre que va notificar que els regidors propietaris que tenien el seu càrrec el dia 7 de març de 1820 s'havien de sotmetre a una purificació tant si continuen exercint la seva regidoria com si no. Aquesta llei fer palpable que qualsevol individu vinculat al món polític no estava exempt de patir el procés repressor reialista ja que aquest volia tenir referències de tots els personatges més importants i influents des del 1814 fins al 1825. Fruit de la intensa persecució absolutista un ofici del secretari de la Reial Audiència va informar que la construcció de presons havia de continuar el seu curs i que s'havien de crear de noves. La Paeria va contestar que per ordre de Ferran VII es va començar a edificar la de Sant Martí que tot i que ja estava funcionant des de feia temps encara necessitava algunes millores i modificacions. Es va ordenar la construcció d'un nou "calabozo". Aquesta notícia ens pot donar una idea de la magnitud de la repressió reialista.⁴⁰

A principis de setembre de 1829 va llegir-se a la seu municipal un ofici del corregidor de Lleida sol·licitant "*que se le manifieste la conducta moral y política que observó en la epoca del ominoso sistema constitucional D. Ramon Niubó vecino de esta ciudad*". La Paeria va escriure un informe molt favorable ja que Niubó va ser força absolutista.⁴¹

³⁸ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 22 de juny del 1829, p. 24. Els béns eren els següents: 63 dies de regidor a l'any 1823, 276 reials. Per l'any 1824, 1.600 reials (era el que cobrava un regidor anualment), 1.600 més per l'any 1825 i 1.600 per l'any 1826. Finalment, per 38 dies de l'any 1827 (va morir el 7 de febrer), 166 reials. Total: 3.242 reials.

El 30 de juny del 1829 la Paeria va rebre un memorial de Bonaventura Corominas, impressor, per tal de quedar eximit del pagament de l'impost municipal pels llibres que introdueix a la ciutat, segons la reial cèdula del 18 de desembre de 1639. L'ajuntament va contestar-li que tenia raó, però només pel que feia als llibres nacionals, ja que tenia que pagar dret de portes pels llibres procedents de l'estranger, p. 25.

³⁹ AML, Actes de la Paeria, 4 de gener de 1825, p. 4. Com estem comprovant, tots els càrrecs i oficis desenvolupats durant el règim constitucional havien de sotmetre's a la purga absolutista. A més el govern de Ferran VII va realitzar una exhaustiva revisió a nivell ideològic i personal de tots els funcionaris que van treballar al període liberal. En aquests moments es va viure en un clima tens, proper al viscut als anys 1821-23, perquè la divisió social era evident, fet que generava continuats enfrontament i recels. A començaments de març continuaven denunciant-se davant del tribunal de policia diverses persones per ser liberals. Les autoritats absolutistes van creure que la seva permanència a la ciutat podia ser perjudicial per la seva integritat física, per aquest motiu, van decidir que totes les persones forasteres o bé que no tinguessin el corresponent permís i autorització de la subdelegació de policia havien de marxar durant els pròxims dos dies de Lleida. AML, Actes de la Paeria, 8 de març de 1825, p. 28. Així intentarien acabar amb els incidents generats per l'odi acumulat durant el règim constitucionals pels reialistes vers els liberals.

⁴⁰ AML, Actes de la Paeria, 16 de juliol de 1825, p. 60.

⁴¹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 11 de setembre del 1829, p. 34.

A l'octubre el regidor Jacint de Pallarès va ser declarat purificat en primera instància per la Junta de Purificacions civils de Catalunya.⁴² Aquesta resolució era obvia perquè Pallarès sempre va mostrar el seu suport a la causa del Tron i l'Altar.

8. La repressió de tots els liberals lleidatans

A l'inici del mes de juliol de l'any 1825 el govern local va acordar l'elaboració d'una llista amb tots els ciutadans que haguessin manifestat una actitud liberal durant el règim constitucional per enviar-la a la Junta de Purificació de Barcelona.⁴³ El primer cas va ser el de Leopoldo de Gregorio;⁴⁴ el segon cas es va obrir quan la Junta va voler esbrinar la conducta política de Tomás Sanmartí i Blaug durant el govern constitucional⁴⁵; el tercer va ser el sergent segon del batalló de Tarragona, José Sanz, no hi va haver cas perquè va ser addicte a la causa del tron i l'altar⁴⁶; el quart va ser Carlos José Melcior⁴⁷; el cinquè va ser el tinent coronel Juan Sabatés⁴⁸; el sisè va ser el sergent primer de l'extingit batalló de Tarragona, Pedro Carrancio⁴⁹; el setè va ser Matias

⁴² AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 27 d'octubre del 1829, p. 42.

⁴³ AML, Actes de la Paeria, 8 de juliol de 1825, p. 58. Era un nou pas en l'espiral repressora absolutista. Gràcies al cartulari de les actes municipals tenim constància de l'actuació de la Junta de Purificacions i, sobretot, dels casos que va analitzar, estudiar i jutjar, a més de les personalitats, sobretot militars, que es van veure afectades per la seva acció. També aquests documents són importants perquè dona força informació sobre la importància i la repercussió del període liberal i perquè permet esbrinar la intervenció que van tenir diversos seguidors del règim constitucional.

Un ofici de la Junta de Purificacions de Barcelona del 27 de setembre va recordar que tots els membres de la Paeria que cobressin sous públics havien de purificar-se. Eren els càrrecs de regidors i el síndic procurador general.

⁴⁴ natural del regne de Nàpols, va ser comandant i sergent major del regiment de la Milícia activa de Toro a Lleida durant el govern constitucional. Abans va ser perseguit pel Tribunal de la Inquisició. L'any 1819 des de Nàpols va escriure al diari "*Arco gonero amargo*" per tal de comunicar les notícies i les novetats provinents d'Espanya. A Lleida va ser el protagonista d'algunes "*asonades*", com per exemple, la que va encapçalar el seu batalló durant la nit en la qual es va esbrinar la resposta del president San Miguel a les notes de les potències estrangeres. També la que va succeir la nit del 13 de febrer de 1823 quan es va produir la expulsió del bisbe Renteria, del vicari General Josep Vidal i del canonge penitenciari Josep Costa, a més del canonge Juan Cristosomo de Mariategui i del presbiter Joan Saborit. Demés Leopoldo de Gregorio va formar part de societats secretes, concretament de la dels "*comuneros*", AML, 13 de març de 1825, cartulari, pp. 140-141.

⁴⁵ Sanmartí va ser milicià voluntari, oficial d'intendència. Natural de Lleida, era escrivà, segons les fonts absolutistes va ser un dels propagadors del sistema liberal, molt fanàtic, poc abans de la seva derrota encara pensava que guanyarien, va redactar diversos escrits pro-constitució. AML, juliol de 1825, cartulari, p. 158.

⁴⁶ AML, agost de 1825, cartulari, p. 162.

⁴⁷ Abans del 7 de març de 1820 era tinent coronel i capità efectiu del regiment d'infanteria de l'Infant Carles, va mantenir aquest càrrec fins a l'any 1822 quan va ser nomenat comandant del segon batalló de la Milícia Nacional activa de Lleida. Al mes de març de 1820 va donar suport a l'establiment de la constitució a Madrid, ciutat a la qual estava destinat en aquest moment. No va pertànyer a cap secta ni a cap societat secreta. Públicament era un liberal moderat, però va escriure diversos documents dirigits a la Diputació provincial que donaven suport al sistema constitucional, AML, octubre de 1825, cartulari, p. 168.

⁴⁸ capità de l'extingit regiment de Fernando Séptimo, qui va estar a Lleida, també era un addicte al sistema constitucional. Les proves que va aportar la Junta van ser les següents: molta alegria com va morir el seu superior, era un realista declarat, a més pocs dies abans de la rendició de la ciutat l'any 1823 va cridar contra els reialistes, amenaçant-los, a més va instigar als oficials liberals a què no lliuressin la ciutat a mans dels absolutistes ja que tenien que resistir encara més. AML, novembre de 1825, cartulari, p. 169.

⁴⁹ va ser un constitucional exaltat, va caure presoner al castell de la Seu d'Urgell. A continuació va voler fer creure que s'havia passat al bàndol reialista i que pretenia lluitar contra els liberals, però va ser traslladat a Balaguer, d'on va fugir al robar un cavall d'un oficial reialista per tornar a incorporar-se al batalló de Tarragona emplaçat a Lleida. La seva entrada va ser espectacular ja que va publicar en veu alta

Blasco⁵⁰; el vuitè va ser Juan Puyol⁵¹; el novè i darrer va ser el sergent José Ninot⁵².

9. La repressió porta a les conspiracions liberals

Si al llarg del Trienni Liberal van sorgir diversos pamflets destinats a alterar els ànims públic i crispar l'ambient per tal de mobilitzar als seguidors del reialistes amb la finalitat d'enderrocar el règim liberal, doncs a l'any 1824, als inicis de la Dècada Ominosa, a la ciutat de Lleida va produir-se un succés semblant, però de signe radicalment contrari. El 10 de desembre de 1824 el síndic Bonaventura Roca va fer saber que Jaume Alrrà (alies *Gabelo*), a més de ser milicià voluntari a Lleida durant el Trienni feia poc temps que havia proferit expressions subversives aprofitant que tenia coneixement dels esdeveniments ocorreguts a Tarifa (el 12 d'agost de 1824, es va acostar una esquadra anglesa per publicar l'abolida constitució i es van aplegar entorn seu una multitud per allistar-se en aquesta expedició). Aquesta actitud contrària a la causa del Tron i de l'Altar va tenir lloc immediatament després, concretament al dia següent, el 13 d'agost, moment en el qual el citat *Gabelo* va amenaçar a un reialista a l'interior de Lleida al afirmar que dintre de dos o tres mesos canviaria la sort i els que ara reien després plorarien. Per aquest motiu se'l va obrir un sumari ja que els absolutistes van donar part d'aquest delictes al capità general de Catalunya. Ràpidament va ser detingut i va passar a la comissió militar situada a Barcelona per procedir a l'execució del judici. Però, sorprenentment va estar absolt i alliberat. Bonaventura Roca no va entendre aquest dictamen perquè Alrrà era un "*sujeto marcado*", clarament addicte al sistema revolucionari, titllat com a tal per tot el veïnat lleidatà que va veure com a la seva pròpia casa es van allistar molts milicians voluntaris. A més el *Gabelo* estava al corrent dels preparatius liberals per tornar al poder perquè estava assabentat de l'expedició a Tarifa i va mantenir un contacte directe amb els constitucionals lleidatans (anomenats "*rebeldes*"). Alrrà va exercir un ofici al crèdit públic de la ciutat de Saragossa durant el Trienni Liberal fins que les tropes reialistes van ocupar aquesta ciutat, va ser aquest precís moment en el qual va traslladar-se a Lleida per organitzar la resistència de la ciutat. En la seva estada a la capital de Ponent només va relacionar-se amb els liberals, sobretot amb José Lozano de la Torre, oficial de correus i liberal exaltat. De la Torre va fer d'escrivà d'Arràn, ja que a través d'ell va publicar diversos articles en els diaris constitucionals i va delatar a molts reialistes. Per tots aquests motius

133

"el gran asco" que tenia vers els absolutistes. AML, novembre de 1825, cartulari, p. 170.

⁵⁰ Capità d'artilleria i comandant d'armes de Lleida en temps del govern constitucional va ser un liberal exaltat, "*todo el dia estaba en el cafe con los revoltosos. Fue el promovedor de la tertulia patriotica que se proyectó instalar en esta ciudad como que cuydaba de buscar subscriptores, siendo el otro de los firmados en la lista que le guarda original en este archivo. Manifestó siempre rabia y aversión a los buenos realistas, e intentó matar o dar estocada a un sargento por haberle visto con el rostro palido quando paseaban por estas calles la cabeza del jefe de realistas Pablo Miralles de Cervera, cruelmente asesinado por los constitucionalistas*". Aquest text era un extracte de l'informe que va elaborar la Paeria absolutista a petició de la Junta de Purificacions.

⁵¹ Cirurgià del batalló lleuger de Tarragona, va ser un liberal exaltat, no va passar un dia en el qual no insultés als seguidors del tron i de l'altar, era un enemic implacable dels absolutistes, "serviles". Per les nits va crear molts problemes als veïns reialistes, generant diversos aldarulls en tots els barris als quals va residir. Va estar present a totes les "asonades". Era assidu dels cafès. Va tractar de degollar a tots els absolutistes que va poder. AML, desembre de 1825, cartulari, p. 172.

⁵² Durant la seva permanència a la ciutat va ser un dels més exaltats partidaris del pretès sistema democràtic, anomenat constitucional. No perdia l'ocasió d'insultar als veïns pacífics que eren contraris al sistema revolucionari, fins i tot va llençar diverses pedrades contra aquests públicament, sobretot a Josep Masip, un llaurador que va ser regidor des del 1821 fins al 1822, tot i que segons les fonts absolutistes, Masip no es va deixar atemorir. AML, 28 de desembre de 1825, cartulari, p. 174.

Bonaventura Roca va sol·licitar la revisió del judici i va enviar un escrit al rei Ferran VII per a què tingués ple coneixement d'aquests fets. També van lliurar-lo al ministre de la Guerra i al superintendent general de policia.⁵³

A l'any 1826 un ofici del Duque del Infantado, secretari d'Estat, va traslladar una Reial Ordre expedida per Ferran VII a conseqüència de l'exposició que va enviar-li la Paeria per la sorpresa que va causar la nul·la purificació i la reposició del seu destí i càrrec de José Lozano de la Torre, perquè va ser un exaltat constitucional i un enemic del rei. Fruit d'aquesta protesta i acusació el rei el va acomiadar, només li van donar sis mesos de sou per a què pogués marxar al seu lloc d'origen.⁵⁴

També gràcies al cartulari disposem del document que va enviar la Paeria al monarca per a què castigués amb severitat a José Lozano de la Torre:

Vuestro siempre fiel Ajuntamiento de la ciudad de Lérida de voto en cortes en el Principado de Cataluña, seria reo de lesa Magestad sino elevara a vuestra soberana atención la sorpresa que ha causado a los moradores de todas clases la noticia cierta y positiva difundida en esta ciudad de que volvía a ser repuesto en su destino de oficial de correos de esta administración principal, Don José Lozano y que de un dia a otro va a llegar para servir su plaza.

No ha de ser de menos sorprendente para vuestra Magestad semejante nueva al oír que dicho José Lozano, fue otro de los tres primeros de la misma oficina que en la epoca de la rebelión constitucional salieron en esta ciudad y llevaron por mucho tiempo en el sombrero la cinta verde con el infame lema de constitución o muerte; que con razón y publicamente estaba tenido y reputado el mismo Lozano por hombre sin Religión, sin moral, y sin costumbres, y por enemigo implacable de V.M. y legitima soberania; que era un coninuo y publico tragalista insultador de los buenos realistas haciendo mofa y escarnio de los eclesiásticos y muy particularmente de los regulares, perseguidor y acusador de los mejores realistas, capitan de las asonadas, señaladamente de la acarecida en esta ciudad a mediados de julio de 1822 para deponer como se depuso del mando al gobernador y se trató de asesinar al alcalde constitucional Don Fermín Figó, otro de los mejores realistas de esta ciudad por cuyo partido habia sido nombrado; además Lozano fue orador de café y promovedor de la jura de la constitución luego que se supo la revelión de la isla de León; y en fin que el tal Lozano como que piocaba de erudito fue otro de los mas exaltados propagandistas de la revolución, de los que decía este ayuntamiento a V.M. tantos otros datos que causarían la soberana atención de V.M.

A este hombre señor después de haber salido impurificado en primera instancia, y valiendose acaso de sinietros medios en la de segunda ha salido purificado y se le ha repuesto en un empleo de tanta confianza, de tanto interés, y tan sagrado, cuando es acreedor a ninguno, y lo mas particular, señor, ha sido destinado a una ciudad cuyos niños no ignoran la pesima conducta de Lozano, y para la cual es el destino de aquel un Tragala muy insultante que los que se oian en tiempo

⁵³ AML, Actes de la Paeria, 10 de desembre de 1824, p. 145. Fruit d'aquesta inestabilitat una circular de l'Intendent de Policia va concedir un permís als empleats de policia per poder utilitzar armes encara que fossin prohibides. AML, Actes de la Paeria, 6 d'octubre de 1826, p. 250.

⁵⁴ AML, Actes de la Paeria, 4 de maig de 1826, p. 224.

de la rebelión.

Son muchos, señor, las reposiciones de empleados de esta naturaleza, proque los enemigos de V.M. han logrado con sus maquinaciones el secreto de sorprender a las Juntas de purificaciones para que se desistan los informes o personas de la secta y de aqui es, segurante como logran las purificaciones unos hombres los más inmundos e impirificables.

Si esto no influyese tan de lleno contra los derechos del Altar y del Trono, y no se opusiese a las Reales Ordenes de V.M. sobre la materia, hubiera omitido este ayuntamiento molestar la soberana atención de V.M.; pero hasta creería faltar al principal deber de su instituto, sino lo hiciera.

*Por tanto se pone todo esto en noticia de V.M. para lo de su soberano agrado. Dios que la importante vida de V.M. los años que deseen los miembros de vuestro ayuntamiento de Lérida, enero 1826”.*⁵⁵

Poc abans una notícia va causar certa preocupació a l'ajuntament perquè diferents fonts van confirmar un possible assalt a la ciutat per part de Felip Nando, el qual estava acompanyat de 14 bandits més. La por de les autoritats municipals es va centrar en la intenció de Nando d'alliberar els presoners.⁵⁶

10. La creació del Consell d'Estat permanent i la repressió del canonge Josep Vidal

També a l'any 1826 els membres de l'ajuntament lleidatà van envair una felicitació al monarca per la creació del Consell d'Estat permanent. Aquest òrgan havia de permetre “exterminar a los negros” (liberals) i assegurar la tranquil·litat pública.⁵⁷ Una de les primeres accions va ser repressaliar al absolutista i canonge penitenciari Josep Vidal pel seu afrancesament durant la passada Guerra del Francès (1808-1814).⁵⁸ En un primer moment Vidal va demanar un certificat de bona conducta política que acredités el seu desterrament i l'expropiació del seus béns durant el règim constitucional per defensar la causa del tron i de l'altar⁵⁹, però al remoure la seva documentació Ferran VII va ordenar al bisbe Colmenares que el separés del seu càrrec de provisor i vicari general quan es va adonar del seu passat afrancesat.⁶⁰

El rei va prendre aquesta resolució perquè va arribar-li un informe que reflectia que Vidal va ser autor d'uns impresos publicats en el seu nom durant el govern francès i prohibits després pel Tribunal de la Inquisició, i per tant era un individu ple de males doctrines i enemic dels drets legítims de la sobirania del rei. Però, segons el síndic personer tant el tribunal eclesiàstic com la Reial Audiència va realitzar un nou veredict

⁵⁵ AML, Actes de la Paeria, gener de 1826, cartulari, p. 312.

⁵⁶ AML, Actes de la Paeria, 1824, p. 119.

⁵⁷ AML, Actes de la Paeria, 30 de març de 1826, cartulari, p. 318. Va ser un nou instrument de repressió absolutista vers els liberals.

⁵⁸ Podeu consultar detalladament tot el procés a: Sánchez i Carcelén, Antoni, “Las consecuencias del afrancesamiento de Josep Vidal”, *e-Legal History Review*, 6 (2008), comunicació presentada al Congrés: “Contraluces de una guerra. De la invasión francesa a la recepción de sus ideas en España y Portugal” UNED, Madrid, 2008.

⁵⁹ AML, Actes de la Paeria, 9 d'abril de 1826, p. 220.

⁶⁰ AML, Actes de la Paeria, 14 d'abril de 1826, p. 221.

en el qual absolia a Vidal de ser l'autor d'aquests escrits, però aquesta dada no hi era present al document reial. Els reialistes van considerar que aquest dictamen reial era un triomf del partit liberal vers l'absolutista. Havia caigut víctima de la intriga i de l'envidia dels seus enemics:

*El liberalismo se ha engrandecido; y en particular algunos de los eclesiasticos que siguieron las bandas constitucionales, y miraban al señor Vidal como el mayor obstaculo que les impedia el poder diseminar sus anarquias e impias ideas, esperan ya poder obrar con mayor libertad y descaro en propagar su tenebroso y malvado sistema, viendo humillado a su contrario y despojado ya de todo poder ... VS ha logrado de la justificación de nuestro amado soberano el que revocase gracias concedidas a consulta de la camara a eclesiasticos que eran notoriamente desafectos a la buena causa, debe también esperarse que su V.S. representa al Monarca las circunstancias de D. Jose Vidal, y la falta de sinceridad con que han procedido el Dean y canonigos en sus exposiciones, revocara la providencia acordada en perjuicio de un sacerdote tan benemerito de la Religión del trono y de su patria. Asi lo propone y pide que se haga al infraserito”.*⁶¹

Així doncs, des de la instauració de la Junta de Purificació es va procedir a l'anàlisi de la conducta política de diversos personatges, com Salvador de Latorre⁶²; el segon va ser Ramon Masías⁶³; el tercer l'absolutista Sebastià Ribelles perquè va ser un milicià voluntari en temps dels exaltats⁶⁴; el quart Ignacio Corolla⁶⁵; el cinquè Isidro Quall⁶⁶; el sisè Juan Lacaste⁶⁷; i el fou setè Joaquin Rodriguez⁶⁸. Fins i tot van tornar a

⁶¹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 14 d'abril de 1826, cartulari, pp. 320-325.

⁶² AML, Actes de la Paeria, 6 de desembre de 1826, cartulari, p. 352. Era un individu que el dia 6 de setembre de 1821 va ser admès al cos de la Milícia Nacional de Lleida, tingut per ser un constitucional exaltat.

⁶³ AML, Actes de la Paeria, 7 de juny de 1826, cartulari, p. 333. Fou mercader i botiguer de panys de Lleida, també va treballar al ram de les loteries (va gaudir de força privilegis i exempcions per ocupar aquest càrrec). Masías va ser oficial de la Milícia Nacional de Lleida, grau de capità, fins i tot comandant quan el Baró d'Eroles va assetjar la ciutat. Segons els informes absolutistes tenia la seva habitació decorada amb armes. La Paeria volia que se'l expulsés del càrrec públic de les loteries.

⁶⁴ AML, Actes de la Paeria, 12 de setembre de 1826, p. 346.

⁶⁵ AML, Actes de la Paeria, 11 de gener de 1827, p. 12. Sergent del dissolt regiment de infanteria de Ferran VII. Segons les notícies que va obtenir durant la seva estada a Lleida va tenir “*mala conducta ... exaltado constitucional que se expuso a perder la vida en la defensa de este avolido sistema profiriendo y cantando expresiones en su favor y contra el Rey legitimo y sacerdotes*”.

⁶⁶ AML, Actes de la Paeria, 24 de gener de 1827, pp. 12-13. Capità de l'extingit batalló de Tarragona, molt conegut a Lleida, va ser un “*exaltadissimo constitucional, y de pesima vida religiosa; habiendolo manifestado en todas sus conversaciones, y hechos singularmente por su asistencia a las asonadas más terribles que hubo en esta ciudad en la desgraciada epoca constitucional, y mostrandose capataz y director de la votación parroquial del año 1822 por el partido liberal; fue otro de los alistados en la milicia nacional voluntaria segun consta en los registros originales de este archivo: y por fin la opinión más segura, como que en ello no se pone duda, es de que pertenece a la infame secta de comuneros, y enemigo declarado de la soberania del Rey Nuestro Señor, y Gobierno Monarquico*”. Així doncs, Quall va ser un dels liberals més exaltats. Es molt interessant llegir com, segons la documentació absolutista, va conspirar a favor de la victòria liberal a les eleccions parroquials de l'any 1822, a més va ser un milicià voluntari i va formar part de la societat secreta dels comuners, que si bé no van formar cap a Lleida de manera oficial, si que molts membres d'aquestes lògies masòniques es van aplegar entorn de l'hostal de Sant Lluís de Lleida.

⁶⁷ AML, Actes de la Paeria, 28 d'octubre de 1827, p. 45. Sots-tinent del regiment provincial de Toro, qui quan va residir a Lleida durant el sistema constitucional es va manifestar molt addicte al règim liberal i revolucionari, sobretot als cafès i als paratges públics, i res addicte a la Religió, “mofandose” dels seus

investigar a Pere Jordà. El governador va certificar que Jordà va ser milicià voluntari i va agafar les armes contra les tropes reialistes.⁶⁹ Per tant, els polítics a part dels militars també van ser objectes prioritaris. Era evident que la pressió vers els antics liberals va ser molt forta, sobretot cal destacar el cas de Josep Soldevila i Marià Hostalrich.

Josep Soldevila necessitava un certificat de bona conducta per mantenir els seus drets civils, per aquest motiu, Soldevila va demanar un certificació que acredités que encara que va ser membre de la Milícia Nacional durant el règim liberal no va sortir de la ciutat per enfrontar-se als reialistes ni va participar en l'expulsió del bisbe Renteria de la ciutat. Aquest va ser el decret de resposta de l'ajuntament:

Constandole al ayuntamiento por informes que ha oido de personas sensatas de providad y veracidad que el recurrente hallandose en exercicio de miliciano voluntario en tiempo de la constitución abolida, ha salido acompañando con otros en persecución de los realistas, y presentadose a las murallas de la ciudad en defensa del sistema revolucionario, y de sus secuaces, no ha lugar a la certificación que solicita”.

Soldevila necessitava aquest certificat perquè volia accedir a una de les dues places vacants del col·legi d'escrivans de Lleida del qual era patró aquest ajuntament, per tant, comunicaran aquesta resolució al regent de la reial audiència d'aquest principat per a què no aconseguís aquesta gràcia. Deixant de banda la vàlua personal, per al govern absolutista només era necessari una mostra de suport a l'antic règim liberal per marginalitzar professionalment a qualsevol individu.⁷⁰

Quan a Marià Hostalrich primer de tot van esbrinar la conducta política que va professar durant el règim liberal. Hostalrich va jurar la constitució a Lleida abans que se li comunicés d'ofici aquesta ordre, o sabia per un document procedent de Saragossa via correu de Madrid. També va prestar jurament al castell principal en presència del corregidor. Però, no va ser individu de la Milícia Nacional, no va ser periodista ni orador a les societats patriòtiques lleidatanes. No van saber si va combatre contra els reialistes, ni si va ser un constitucionalista, encara que van comprovar que a través del cant del “*Tragala*” va insultar als veïns de la ciutat coneguts per la seva adhesió al rei, a més va ocupar-se de l'ofici d'hipoteques a l'època revolucionària. Hostalrich necessitava aquest certificat de bona conducta al igual que Josep Soldevila perquè també pretenia ser escrivà del col·legi de Lleida, però ho tenia difícil a causa del seu passat liberal.⁷¹ Sens dubte, l'escrivà Marià Hostalrich per ser pública i notòria la seva adhesió al sistema constitucional va ser apartat del seu ofici a la Paeria (controlava el registre de les hipoteques), a més el cos municipal va decidir que ja no contractaria més els seus serveis.⁷²

Un ofici del secretari del reial i suprem Consell de Castella, amb data del 20 d'agost, dirigit al corregidor i a l'ajuntament va comunicar-li l'ordre i l'auto d'aquest consell relativa a què Manuel Fuster i Vaquer, Marià Hostalric i Francesc Xavier Soldevila

---

ministres; a més va pertànyer a la secta dels comuners. Aquest escrit va dirigir-se a Miguel de Gros, coronel del regiment provincial de Toro.

⁶⁸ AML, Actes de la Paeria, 18 de novembre de 1827, p. 46. Tinent del regiment provincial de Toro, va ser molt constitucional a Lleida. Al igual que el tinent Ignacio Albarez, força “desafecte” a la persona del rei.

⁶⁹ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 7 d'abril de 1827, p. 72.

⁷⁰ AML, Actes de la Paeria, 18 de maig de 1827, cartulari, p. 82.

⁷¹ AML, Actes de la Paeria, 8 de juny de 1827, cartulari, p. 86.

⁷² AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 16 de març de 1824, p. 86.

se les disimulaba el uso y el ejercicio de sus plazas de colegiales y el de esta ciudad sin embargo de no hallarse purificados y del recurso de estos y de lo expuesto por el Señor Fiscal ha tenido a bien resolver que el primero y el tercero queden por ahora suspensos de sus plazas que el segundo continúe actuando en la que esta ejerciendo y que se obligue a Jayme Boer a que sirva la plaza que obtiene o la renuncie inmediatamente; y en este caso, el Ayuntamiento de esta ciudad procure que se actives u provisión, como de las dos plazas vacantes para que no padezca retraso alguno la administración de Justicia.⁷³

Així doncs, el descontentament dels absolutistes davant el que van considerar com una exigua repressió vers els liberals no va aturar-se després de la finalització de la Guerra dels Malcontents. Aquest sector reialista va seguir amb la mateixa actitud, fruit d'aquesta política van obtenir del Consell de Castella, l'agost de 1828, la suspensió de Manuel Fuster i Vaquer, prohoms liberal, de les seves facultats de celebrar contractes i no va poder reprendre la seva tasca notarial fins a l'octubre de 1830, com ell mateix ho assenyalaria al seu Llibre de Protocols.⁷⁴

A finals de febrer de l'any 1830 *“se hace presente a V.S. un oficio del Señor Governador Interino de esta ciudad con fecha del dia de ayer, en que comunica a V.S. que segun el testimonio que tiene á la vista librado por D. Manuel Abad, escribano del Gobierno del Consejo, se ha servido dicho Supremo Tribunal, rehabilitar a D. Francisco Xavier Soldevila para que ejerza la Escribania que exerze en este Colegio de que queda V.S enterado”*. El liberal Soldevila, després de patir la repressió absolutista, va ser *“amnistiat”* al 1830.⁷⁵

Tot seguit Francesc Xavier Soldevila, escrivà de Lleida, va enviar un memorial a la corporació municipal per sol·licitar que es registrés pel seu escrivà secretari a on correspongués el seu títol de notari de la subdelegació castrense d'aquesta diòcesi que havia obtingut del jutge subdelegat general apostòlic castrense d'aquest bisbat, Pedro Puideban y Mateo, canonge de la catedral de Lleida. La Paeria li va concedir aquesta petició. O sigui, l'Església necessitava un notari per fer-se càrrec de la subdelegació castrense perquè el notari Ramon Jou era *“actuário de la curia eclesiástica ordinaria y otros juzgados privativos de esta Diocesis”*, per tant, no podia fer-se càrrec de més volum de treball. Així doncs, l'Església va contractar a Soldevila, una vegada va estar purificat políticament i li van retornar els seus drets civils. A més la cúria eclesiàstica va manifestar la seva confiança, fidelitat i perícia per fer-se càrrec d'aquest tribunal que es feia càrrec d'assumptes eclesiàstics, civils, criminals, mixtes i causes matrimonials pendents. Soldevila amb aquest càrrec disposava de fur militar.⁷⁶

A mitjans del mes de novembre va arribar un ofici del batlle major de Lleida que va notificar una reial ordre comunicada pel secretari del reial acord referent a autoritzar a Manuel Fuster exercir la seva professió d'escrivà a Lleida *“no obstante a haber pertenecido a la Milicia Nacional, debiendo ser respuesto en dicho oficio del que se*

⁷³ AML, Actes de la Paeria, 26 d'agost de 1828, p. 86. Per tant, es pot comprovar com Manuel Fuster i Francesc Xavier Soldevila, dos personatges liberals de primer nivell, amb l'arribada de la Dècada Ominosa no solament van perdre els seus drets civils sinó que també no van poder exercir els seus oficis.

⁷⁴ Fuster i Vaquer, Manuel, *Libro de Protocolos Notariales. Año 1831*. R. 588, Arxiu Històric Provincial de Lleida. Va estar suspès durant els anys 1829-30 pel Reial i Suprem Consell de Castella.

⁷⁵ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 26 de febrer del 1830, p. 8.

⁷⁶ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 16 d'abril del 1830, p. 14.

hallaba suspenso por disposición del Consejo Real, por un rasgo de su soberana clemencia".⁷⁷ O sigui, al igual que Francesc Xavier Soldevila, a l'any 1830 va ser "depurat" i perdonat i, per tant, va poder exercir el seu ofici.

12. Conclusions

Amb la segona reinstauració de Ferran VII a finals de l'any 1823 el govern absolutista va pretendre tornar a principis de l'any 1820 com si no hagués esdevingut el règim constitucional, primer de tot establint una forta censura cultural i ideològica: va prohibir la llibertat d'impresma, la circulació lliure de llibres i va imposar els seus docents a l'escola. A més a més va restar preocupat d'eliminar qualsevol vestigi liberal. També va prohibir les societats secretes amb l'objectiu de restringir severament la reunió lliure d'individus ja que el manteniment de l'ordre social i la tranquil·litat pública foren les seves màximes, per aquest motiu, va instaurar de nou un sistema de passaports per poder realitzar qualsevol desplaçament. A més va tenir que publicar a l'any 1824 un indult i perdó general per castigar als principals responsables de la implantació del sistema liberal, per excusar als seus seguidors, per eliminar les discòrdies i els enfrontaments i sobretot per posar fi a les venjances dels reialistes vers els liberals perquè varen prendre's la justícia de manera individualitzada i arbitrària amb l'ànim de castigar durament als seus antics repressors, quan de manera paral·lela creixien les peticions de prerrogatives, premis i reconeixements dels absolutistes per la seva adhesió a la causa del Tron i l'Altar durant el règim constitucional. Òbviament, varen ser recompensats ja que no van patir la repressió del govern de Ferran VII, però no en la mesura que ells esperaven: pagues, càrrecs en l'administració o en l'exèrcit ... aquesta fou una causa de l'esclat del conflicte dels Malcontents o Agraviats a l'any 1827.

Però, la repressió no va aturar-se ja que es van patir un procés de depuració tots els funcionaris, destacant als judicials: a principis de l'any 1824 les autoritats locals van rebre un ofici del Suprem Consell de Castella per tal de comunicar que tots els representants de la justícia havien de superar un nou examen per poder exercir els seus oficis. Els reialistes no volien mantenir cap liberal a l'aparell estatal i, molt menys als tribunals o als organismes amb capacitat de resolució i amb un fort poder fàctic.

A continuació va tenir lloc una repressió vers els membres de la Milícia Nacional i la Junta Patriòtica que es va instal·lar a Lleida durant el Trienni Liberal gràcies a l'obtenció d'unes llistes que tenien el seu original a l'arxiu de les cases consistorials de l'Ajuntament de Lleida: La primera incloïa tots els milicians allistats a la Milícia Nacional (segons aquest document havien molts oficials de l'exèrcit nacional); a la segona n'hi havia els autors de la maquinació i "el atropellamiento" que va patir el bisbe Renteria i tres canonges més. Mentre que a la darrera s'inseria el registre de tots els que van formar part de la Junta Patriòtica creada l'any 1823.

Seguidament va produir-se una repressió sobre els polítics lleidatans. Josep Xavier Berga (notari i ciutadà honorat, regidor des del 1815 fins al 1820, també del darrer ajuntament constitucional, "l'exaltat", 1823) Pere Jordà (advocat, síndic) i Jaume Lamarca (hisendat, regidor) en l'època del darrer govern constitucional, van haver d'abandonar els seus càrrecs consistorials per la seva adhesió al règim liberal. La Junta de Purificaciones civils va declarar en primera instancia a Josep Xavier Berga, regidor

⁷⁷ AML, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 19 de novembre del 1830, p. 40.

de la ciudad de Lleida, purificat a l'any 1829, dos anys després de la seva mort.

Mentre a principis del mes de juliol de l'any 1825 el govern local va acordar l'elaboració d'una llista amb tots els ciutadans que haguessin manifestat una actitud liberal durant el règim constitucional per enviar-la a la Junta de Purificació de Barcelona. O sigui, la repressió acabà recaient en tots els habitants de la ciutat de Lleida.

Ja a l'any 1826 va crear-se un altre òrgan repressor, el Consell d'Estat permament. Institució que va repressaliar al absolutista i canonge penitenciari Josep Vidal pel seu afrancesament durant la passada Guerra del Francès (1808-1814). Vidal fou separat del seu càrrec de provisor i vicari general.

Així doncs, la repressió no va aminorar-se amb el transcurs de la Dècada Ominosa. Els següents a patir-la foren els militars reconeguts com liberals. Per tot seguit perseguir a diferents personalitats destacades del constitucionalisme lleidatà: Marià Hostalrich, Josep Soldevila, Manuel Fuster i Vaquer i Francesc Xavier Soldevila. Tots varen perdre els seus drets civils i no varen poder exercir els seus oficis fins que no foren depurats.